

handelde over *Zoetwater-Bryozoën* en niet over *Zeewater-Bryozoën*. De koloniën van de eerste zijn zoo teer en meestal zoo klein, dat ze onmogelijk een handelsartikel kunnen vormen. Bij de *Zeewa'er-Bryozoën* zijn ze steviger en grooter. De algemeen bekende *Flustra foliacea* — door de leek meestal beschouwd als zeewier — is een *Zee-water-Bryozoë*. Deze soort is breedgelobd en bladervormig waaruit duidelijk blijkt, dat hier de koloniën veel steviger en grooter zijn. (zie fig. 2).

Uit dit alles kan de lezer opmaken, dat er een zeer groot verschil bestaat tusschen de *Zoetwater-* en de *Zeewater-Bryozoën* en door het gegeven voorbeeld ook, dat de *Zeewater-Bryozoën* dikwijls met andere groepen verward worden. Het gezonden monster (zie fig. 1) is dan ook — voor zooveel we aan een gedroogd exemplaar kunnen zien — geen *Bryozoë*, maar wel een *hydroïde kolonie*.

In een van de volgende jaargangen hopen we de *Zeewater-Bryozoën*, te behandelen.

P. v. O.

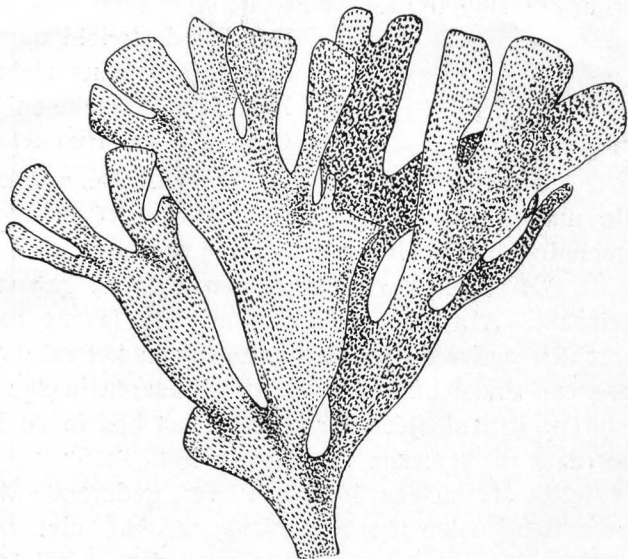

Fig. 2.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

16 Juli. Van een uurtje zonschijn maak ik gebruik een kiekje van het bivak te maken! daarna is het de beurt van de gepersonifieerde stinkstank voor de lens te poseren. Eerst wordt door een bad in de beek het „dooie lijkje” zoveel mogelijk van de onpure lucht ontdaan en vervolgens in een zo natuurlijk mogelijke houding geplaatst.

Seht, da sitzt er auf der Matte,
Aufrecht sitzt er da,
Mit dem Anstand, den er hatte,
Als er 's Licht noch sah.

Dit dodenlied, door SCHILLER de Indianenhoofdman Nadowessier nagezongen, zou kwalik passen op onze dode *Arctonyx*. Veel „Anstand” heeft hij niet bezeten, ten minste de lucht waarop hij ons vergastte was alles behalve „anständig”. Daarom wordt hij nu ook opgezet.

Ik ben vast besloten morgen dit oord van regen en vocht te verlaten; het is meer dan een mens, die niet waterdicht is, kan verdragen. Er wordt dus uit alle macht gepakt en ik zend een van mijn lui naar Soeban Ajam, om dragers voor de volgende morgen te bestellen. Om de dag niet geheel nutteloos voorbij te laten gaan trek ik 's middags met mijn vlindernet het bos in, want de insektendozen blijven steeds open tot aan 't eind van de voorstelling.

Reeds sedert twee maanden heeft mijn krullebol geen schaar gezien en zou het vandaag een goede gelegenheid zijn een bezoek te brengen aan de Franse kapper van Olifantslust voor een coupe des cheveux. De Figaro wordt hier echter gerepresenteerd door

een van mijn Kërintjiërs, die zijn slachtoffers met een keukenmes onthaart, op de wijze zoals leerlooiers koehuiden behandelen. Aan zo'n halve skalpering stel ik me liever niet bloot en moet de operatie dan maar tot later wachten.

17 Juli.

Der Wind streicht durch die Blätter,
Ein Regenschauer zieht durch Wald und Feld,
Zum Abschiednehmen just das rechte Wetter,
Grau wie der Himmel liegt vor mir die Welt.

Een triestige, druilige morgen. De nevels hangen nog tussen de druipende takken als natte, gescheurde sluiers. Alles ziet er somber en naargeestig uit en een gedrukte stemming maakt zich ook van mij meester.

De koelies zijn aangekomen en de gewone voorbereidselen voor het vertrek worden gemaakt. Aan de pakkerij wordt de laatste hand gelegd, mijn veldbed opgevouwen, de vrachten onder de dragers verdeeld en het sein voor de aftocht gegeven. Het konijn krijgt nog een dikke bundel *Cyrtandra*-bladeren in zijn hok; die zal het nu een hele tijd moeten missen. Stil defileert de kolonne het bos in en ik werp nog een laatste blik op het bivak, dat daar nu eenzaam en verlaten ligt.

Ik sla nu een 14 dagen over, gedurende welke tijd ik herhaaldelijk grote autotochten naar Bengkoelen en Kepahiang maakte, niet zo zeer voor mijn genoegen, maar om de nodige arrangementen voor mijn verdere reis te treffen en de tot nu toe bij een gebrachte kollekties te verzenden. Op een van die tochten had 't weinig gescheeld of we waren door het breken van een as met de vrachtauto in een diep ravijn gerold.

Voor mijn reis naar Palembang stelde de Gouvernements Autodienst te Benkoelen een grote vrachtauto te mijner beschikking; het trof juist, dat een spliksplinternieuwe Saurer—wagen naar Palembang gebracht moest worden en mocht ik van die gelegenheid profiteren om mee te rijden.

Drie dagen duurde de autotocht van Soeban Ajam naar Pasoemah Estate aan de voet van de Gunung Dëmpoe, in Boven Palembang gelegen. Het was een hele omweg over Moeara Bliti, Tebing Tinggi en Lahat naar Moeara Enim, waar wij een kist met machinerieën moesten afgeven; van daar weer terug naar Lahat en langs de Lematangrivier door de Pasemah-hoogvlakte tot aan Pagaram en Pasoemah Estate.

De weg van Soeban Ajam tot aan Lahat liet geen biezonder aangename indruk bij mij achter. Een lange reis achter een gloeiend hete motor bij drukkend warm weer, door streken grotendeels ontbloot van landschappelijk schoon, is niet bepaald een genot. Uren lang rijdt men soms langs *bëloekar* en afgeladange streken, afgewisseld door stukken oerbos met slechts hier en daar een woning langs de weg. *Doesoen's* ¹⁾ treft men slechts zelden aan en onwilkeurig vraagt men zich af, waar toch al de mensen wonen, die zulke grote uitgestrektheden oerbos tijdelijk ontgonnen hebben. Dit vindt hierin zijn verklaring, dat in deze toch al schaars bevolkte streken de *doesoen's* bijna uitsluitend langs de grote rivieren liggen en de autowegen deze meestal niet volgen.

Heel anders wordt het landschap als men van Lahat de Lematang rivier stroomopwaarts volgt. Schitterende vergezichten biedt hier het geweldige Lematang-ravijn en later op de dag, als de merkwaardige Pasemah-vlakte bereikt is, dwaalt het oog over een

¹⁾ Dorpen.

golvende steppe, grotendeels met alang alang en andere grassen bedekt, en waarin de Lematang met haar zijrivieren zich diepe en steile ravijnen hebben uitgegraven. Reeds de Hindoe-Javanen moeten hier gevestigd geweest zijn, zoals blijkt uit gevonden stenen beelden en uit plaatsnamen als Pagaralam, Pagaragoeng, Boemiagoeng, e.a.

Aan beide kanten begrenzen randgebergten de vlakte en reeds van ver zien wij de geweldige kegel van de Dëmpoe, die met zijn brede voet de doortocht schijnt te versperren. Door twee toppen wordt deze berg gekroond, waarvan de hoogste een krater bezit en zich 3158 M. boven zee verheft.

Van de fauna van de Dëmpoe was nog niets bekend en ook de flora slechts onvolkomen onderzocht, zodat ik mocht hopen hier veel merkwaardigs te kunnen verzamelen.

Op de koffiëonderneming Pasoemah Estate word ik allerhartelijkst ontvangen en ook hier weer ondervind ik gastvrijheid zonder grenzen. Een ieder is er op uit mij behulpzaam te zijn en belangstellend mee te werken tot mijn doel.

Allereerst moet nu naar een geschikte bivakplaats in het oerbos op de helling van de berg gezocht worden. — Onverwachte bezwaren doen zich echter voor, want bij herhaalde tochten naar boven blijkt, dat op grotere hoogte nergens permanente beekjes te vinden zijn. Het regenwater zakt overal in de poreuze, vulkaniese bodem weg en alleen bij hevige regen voeren de ravijnen water af. Wel komen op een hoogte van 900—1000 M. overal krachtige bronnen te voorschijn, doch dit terrein is voor mijn doel minder geschikt, ookal omdat daar alles reeds door de tuinen der onderneming of door inlandse koffieladangs is ingenomen.

Elke berg is als 't ware een eiland in de omringende vlakten, waarop bepaalde dier- en plantenvormen min of meer geïsoleerd zijn en daardoor vaak in hun ontwikkeling een eigen richting hebben ingeslagen. Vandaar, dat die bergvormen van een wetenschappelijk oogpunt van meer belang zijn dan die van de laagvlakte, waarop een ongehinderde verspreiding over grotere uitgestrektheden een meer nivellerende invloed heeft uitgeoefend.

Het is dus gewenst een hoog gelegen jachtterrein te kiezen, tussen 1400—1800 M. gelegen, want daarboven wordt het dierenleven weer schaars. Na vele vergeefse verkennings-tochten vind ik eindelijk een geschikte plek op 1400 M., op een afstand van 2 uur gaans van de onderneming. Op een rug tussen de bijna steeds waterloze Air Bahar en Air Gaung Ketjil vloeit een beekje, de Air Njoeroek, dat ook bij droog weer een geringe hoeveelheid water afvoert, voor onze behoefte ruim voldoende.

Wordt vervolgd.

EDW. JACOBSON.

KORTE MEDEDEELINGEN.

De Heer DE RUITER geeft in afl. 12—1916 een zeer aanschouwelijke en juiste beschrijving van de wijze, waarop *Vespa cincta* (niet *Vesta cincta* zooals daar staat), de nesten van *Icaria* 's berooft. Ik heb dit in vroegere jaren dikwijls waargenomen; doch niet alleen de poppen worden uit de reeds gesloten cellen gehaald, maar soms ook gehele stukken van de raten afgerukt, om de zich daarin bevindende larven op te peuzelen. Ook *Vespa analis*, een op *V. cincta* veel gelijkende, grote wesp, is een even erge vijand van de *Icaria* 's. De volkomen gemoedsrust, waarmee de reuzen-wesp zich te goed doet aan het broed van de dwergen, illustreert op treffende wijze het feit, dat ook in deze kleine wereld de „ethiese richting” nog weinig vorderingen heeft gemaakt.

EDW. JACOBSON.